

ОД РАБОТАТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СР МАКЕДОНИЈА (30 ГОДИНИ ОД ФОРМИРАЊЕТО 1952—1982)

XV-ТО ЈУБИЛЕЈНО ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ. ОСВРТ НА РАБОТАТА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВОТО НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ ОД 3. XI. 1980 ДО МАРТ 1983 ГОДИНА

Во 1982 година се навршија 30 години од формирањето на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија. Историското друштво на НР Македонија е формирано на 23 XI 1952 година, со што за првпат во животот на македонскиот народ доаѓа до формирање на слободна организација на македонските стручњаци со единствена цел за брзо и ефикасно унапредување на историската наука. Во овој 30-годишен период СДИ на СРМ прерасна во масовна општествена организација, која како организиран дел на ССРМ, во неговите рамки и во рамките на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија дејствува и ги остварува општествените задачи и акции.

Овој јубилеј го прославуваме, за првпат без човекот, кој беше на чело на КПЈ, кој ја поведе заедничката борба против фашистичките окупатори за здобивање на национална и социјална слобода, најголемиот син на југословенските народи и народности — другарот Јосип Броз Тито. Јубилејот го прославуваме без Тито, но со неговите пораки за заедништвото, братството и единството, за самоуправна, социјалистичка и неврзана Југославија.

*

Извештајот го опфаќа периодот од XIV-то годишно собрание (одржано на 31. X и 1 и 2 XI 1980 година во Маврово) до денес. На XIV-то годишно собрание беше избрано Претседателство од 15 членови и претседател. Во Претседателството беа избрани следните другарки и другари: д-р Владо Ивановски, претседател, и членовите д-р Димитар Димески, д-р Нијази Хаџи Хамза, м-р Даринка Пачемска, Иван Маневски, Надежда Цветковска, д-р Владо Картов, д-р Симо Младеновски, сите од Скопје, Нуфре Јовановски од Гостивар, Фоте Мацев од Битола, Кирил Цацков од Штип, Соња Аврамовска од Тетово, Стево Николов од Титов Велес, Милан Стојкоски од Прилеп и Јакуб Мерсимоски од Струга. Почесен и доживотен претседател на Претседателството на Сојузот е академик проф. Љубен Лапе.

Во Одборот за општествена контрола беа избрани: д-р Александар Апостолов, професор на Филозофскиот факултет во Скопје, д-р Александар Матковски, научен советник во Институтот за национална историја — Скопје и Блаже Настев од Кавадарци.

Во Судот на честа беа избрани: д-р Орде Ивановски, научен советник во Институтот за национална историја — Скопје, Славе Младеновски од Берово и Никола Трпков од Радовиш.

Во Редакцијата на списанието „Историја“ беа избрани: д-р Христо Меловски, Наум Димовски, д-р Растислав Терзиоски, Али Вишко и м-р Никола Чинго, сите од Скопје. За главен и одговорен уредник е избран д-р Христо Меловски, а за секретар м-р Даринка Пачемска.

*

Прифаќајќи ја безрезервно Тивовата порака за колективно раководење, за првпат, од последното Годишно собрание што се одржа во Маврово и нашиот Сојуз помина на избор на претседател со едногодишен мандат.

Тргувајќи од оваа новина, непосредно по конституирањето на Претседателството, главна и основна задача на Сојузот беше да го усогласи новиот Статут (усвоен на Годишното собрание во Маврово) со барањата што се наложија со преминувањето на колективно раковоство и претседател со едногодишен мандат. Без овие измени не можеше да го регистрираме нашиот Сојузот во РСВР. Речиси исцело првите два-три месеци Претседателството на Сојузот беше целосно окупирано со проблемот за регистрирање, а тесно поврзано со тоа и со измените што требаше да се извршат со новиот Статут. Новиот Статут, кој беше дооформиран во Републичката конференција на ССРНМ, во рамките на Секцијата за активности на општествените организации, беше ус-

воен на Годишното собрание на СДИ на СРМ што се одржа на 11. XII 1981 година во Скопје. Според новиот Статут, се укина Секретаријатот, а Годишното собрание да се одржува секоја година, а на истото да се врши само избор на нов претседател. Инаку, во целина, организационата структура на Сојузот си остана иста онаква, каква што беше порано. Во овој период функцијата претседател на Сојузот ја вршеа: д-р Владо Ивановски (во периодот од 3. XI 1980 до 11. XII 1981 година) и м-р Даринка Пачемска (во периодот од 11. XII 1981 до март 1983 година). Меѓутоа од оправдани причини, со одлука на Претседателството на Сојузот, последниот двегодишен период функција претседател повторно ја вршеше д-р Владо Ивановски. Во изминатиот двогодишен период функцијата секретар на Сојузот ја вршеше Надежна Цветковска.

На Годишното собрание во Скопје (одржано на 11. XII 1981 година) беа избрани нови членови на Издавачкиот совет на сп. „Историја“ и тоа: м-р Димитар Мицкоски, претседател; Наум Димовски, д-р Глигор Тодоровски, д-р Велимир Брезоски, д-р Христо Меловски, м-р Коста Ациевски, проф. Томо Томоски, Васка Перчинкова, Нисел Бајрами, Даница Христијќ, Цветан Беличански, Тодор Талевски, д-р Галена Куцуловска, Спаска Манасиева-Младеновиќ и Спасе Куљан, членови.

На првата седница на Претседателството одржана на 3. XII 1980 година беа формирани 6 комисији, и тоа:

1. Комисијата за организациони прашања во состав: м-р Даринка

Пачемска, претседател, Нуфре Јовановски и Грозда Чингова, членови;

2. Комисија за наставно-научни прашања во состав: Иван Маневски, претседател, др Нијази Хаџи Хамза, Наум Димовски, Соња Аврамовска и Благоја Цветковски, членови;

3. Комисија за соработка со националните друштва и за меѓународна соработка во состав: др Владо Картов, претседател, др Глигор Тодоровски, др Петар Стојанов, др Христо Андонов-Полјански и м-р Ристо Христов, членови;

4. Комисија за општеноародна одбрана и општествена самозаштита во состав: Кирил Цацков, претседател, Милан Стојкоски и Владо Шарковски, членови;

5. Комисија за награди и одликувања во состав: др Владо Ивановски, претседател, Ѓорѓи Танковски и Благоја Цветковски, членови, и

6. Комисија за караван на млади историчари во состав: др Димитар Димески, претседател, Владо Дунимагловски, Иван Маневски, Вера Кираџиева и Јакуб Мерсимоски, членови.

*

Целокупната активност на СДИ на СРМ, на ниво на Претседателството и комисиите, во изминатите две години се одвиваше според Статутот на Сојузот и според годишната Програма за работа (за 1981 и 1982 година) усвоена од Претседателството и доставена до сите Друштва на историчари во Републиката и до некои органи и организации со кои Сојузот најтесно соработува.

Во изминатите две години Претседателството на Сојузот одржа 8 седници, на кои беа разгледани разни прашања од животот и работата на Претседателството и на Друштвата на историчари, и тоа:

— конституирање на Претседателството;

— донесување и усвојување Програма за работа и Извештаи за работа (за 1981 и 1982 година);

— донесување посебна Програма за одбележување на 40-годишниниот јубилеј од почетокот на вооруженото востание и социјалистичката револуција на народите и народностите на Југославија; за јубилејното Годишно собрание на СДИ на СРМ; за 90-годишнината од раѓањето на Јосип Броз Тито;

— вршење избор на делегати од Сојузот во разни органи и институции;

— изработување и усвојување годишна финансозна програма на Сојузот, а исто така и за сп. „Историја“ за 1981 и 1982 година;

— вршење избор на делегати во разни сојузни комисии, редакцкии и одбори, како што се: за Историјата на народите и народностите на Југославија, за Конгресот на историчарите на Југославија, за членови на мешовити редакцкии и комисии што во рамките на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија се формираат и делуваат, и тоа:

1. Југословенски комитет за византологија: др Бранко Панов;

2. Југословенска комисија за економска историја: др Александар Апостолов;

3. Редакција на Југословенско историски часопис: др Димитар Димески;

4. Редакција „Настава историје“: Наум Димовски;

5. Редакција на Зборникот „Акта историка и економика Југославије“: д-р Данчо Зографски;

6. Постојана комисија за наставата по историја во школите: Наум Димовски;

7. Комисија за соработка со историчарите:

а) Австрија — проф. Томо Томоски;

б) Бугарија — д-р Глигор Тодоровски;

в) Грција — д-р Александар Матковски;

г) Италија — д-р Христо Андонов-Полјански;

д) Унгарија — м-р Ристо Илјовски;

ѓ) ЧССР — д-р Орде Ивановски;

е) СССР — академик Михаило Апостолски; и д-р Растислав Терзиоски;

ж) Полска — Цветан Беличански;

з) Франција — д-р Владо Картов;

и) Демократска Република Германија — д-р Петар Стојанов;

ј) Шпанија — д-р Александар Стојановски;

— за учество на седниците на СДИЈ и на седниците на комисиите што делуваат во рамките на тој Сојуз;

— за редовно одржување на врските со СДИЈ;

— вршење подготовки за Годишното собрание на Сојузот;

— вршење подготовки за одржувањето на Конгресот на историчарите на Југославија, а во рамките на Конгресот и Симпозиумот

што требаше да се одржи на тема од НОВ и социјалистичката револуција;

— разгледување на положбата и активното на Друштвата на историчари од нашата Република;

— прашањето за реорганизација на Друштвото на историчари на Скопје;

— за подготовките на IX-от југословенски симпозиум за наставата по историја;

— за подготовките и изведувањето на традиционалниот Карван на млади историчари од Македонија (за 1981 и 1982 година);

— за соработката на нашиот Сојуз со Друштвата на историчари од другите републики и автономни покраини;

— поголемо внимание е посветено на измените и дополнувањата на Статутот на Сојузот;

— регистрирање на Сојузот со сите формалности што се неопходни во врска со тоа;

— за издавачката дејност на Сојузот и состојбата на неговиот орган, сп. „Историја“; како и состојбата на сп. „Југословенски историски часопис“, орган на СДИЈ;

— донесување на разни одлуки (за висината на авторскиот хонорар за соработниците на сп. „Историја“) и др.;

— оформување или поддржување на предлози за доделување на републичките награди: „Гоце Делчев“, „Климент Охридски“, „11 Октомври“ „13 Ноември“, „Мито Хаџи Василев“ и др.;

— подготовки за југословенско-чехословачкиот научен собир;

— подготовки за Тематската конференција за наставата по историја во основното и средното образование во СРМ, како и за

преземеите мерки за спроведување на заклучоците што беа донесени на истата;

— Претседателството испрати циркуларно писмо до сите друштва со препорака, доколку одделни членови се пројавеле како националисти од аспект на великоалбанскиот национализам и иредентизам, да се разгледа секој случај посебно и да се преземат соодветни мерки; исто така е расправано и за состојбата на САП Косово, односно за националистичките појави на одделни членови на Сојузот, кои се пројавиле како такви против некои членови Претседателството го поддржа настојувањето на друштвата од теренот за исклучување од друштвата и суспендирање од работа;

— организирање на семинари за наставата по историја и др.

*

СДИ на СРМ во изминатиов период, како што напоменавме, својата активност ја изведуваше преку своите комисији. Посебно својата активност Сојузот ја остваруваше преку Комисијата за наставно-научните прашања. По иницијатива на оваа Комисија, советниците по историја при Заводите за унапредување на предучилишното и основното образование и воспитување од СРМ во текот на стручно-методските увиди во наставата по историја во основните и средните училишта ги следеа и насочуваа идејно-воспитните активности на наставните содржини во нивната реализација. Стручниот актив на советниците по историја во соработка со Комисијата ги разгледа покрај другите и следните прашања: научно-идејното и марксистичкото

интерпретирање на наставните содржини по историја; класното и националното во наставните содржини; степенот на идејната застапеност на програмите и учебниците по историја; заедничството на македонскиот народ и народностите низ заедничката борба за независност и слобода и како тоа се интерпретира во училиштата со албански наставен јазик; положбата со учебниците и друга литература кои се во употреба во училиштата; актуализацијата во наставата по историјата и други прашања.

Во текот на месеците јули и август 1981 година беше направена анализа на наставните програми и на учебниците по историја со историските читанки, при што беше и доставена посебна информација до Педагошкиот совет и Републичкиот секретаријат за образование на СРМ. Оваа анализа ја изготви посебна Комисија составена од претставници на Републичкиот секретаријат за образование и Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитанието. Во Комисијата беа вклучени и двајца членови на Комисијата за наставно-научни прашања.

Негувањето и развивањето на револуционерните традиции преку наставата по историја, особено од НОВ и Револуцијата на југословенските народи и народности, беше постојано следена од страна на оваа комисија и од советниците по историја во Заводите за школство од СРМ. На оваа иста тема на ниво на град Скопје, со наставниот кадар по историја од основните училишта е одржано и посебно советување. Еден член од

оваа Комисија на споменатата тема одржа и предавање.

Во одделни региони на СРМ беа одржани семинари и советувања со наставниот кадар по историја по разни наставни проблеми, како што се: оценувањето на учениците во наставата по историја; родниот крај во наставата по историја; наставата по историја во VI одделение низ анкетните резултати; избор на литература и историски текстови во остварувањето на корелацијата во наставата по историја во VII одделение и др. По првиот проблем предавање одржа еден член на оваа комисија.

Пред почетокот на новата учебна 1981/82 и 1982/83 година со наставниот кадар по историја, скоро во сите општини во Републиката беа одржани советувања, на кои се објаснуваа измените и дополнувањата во коригираната и постојаната наставна програма по историја. На овие советувања активно учество зедоа и членовите на оваа комисија.

Во врска со оваа проблематика, како и врз основа на заклучоците донесени на Годишното собрание во Маврово (1980 год.), а посебно на Годишното собрание во Скопје (11. XII 1981 год.), Претседателството на Сојузот на 26. VI 1982 година ја подготви и одржа Тематската конференција за наставата по историја во основното и средното образование во СРМ. На оваа тематска конференција беа повикани претставници од Друштвата на историчари, од Заводите за унапредување на пред училишното и основното образование во Републиката, од Заводот за унапредување на образованието и воспитанието во СРМ, од Македонската академија на науките

и уметностите, од Филозофскиот факултет, од Институтот за национална историја, од педагошките академии во Републиката, од Педагошкиот совет на СРМ, од Републичката конференција на ССРМ, од Сојузот на борците од НОБ на СРМ, од Комисијата за прашања на социјалистичката самоуправна преобразба на образованието, науката при ЦК СКМ, од Собранието на СРМ, од Републичката конференција на ССММ, од Радио-телевизија, од печатот и др.

Дискусијата се водеше по олампред утврдените тези кои беа претходно доставени до Друштвата на историчарите и до Заводите за школство во Републиката, и тоа:

1. Наставата по историја во системот на основното и средното образование во СРМ и СФРЈ;

2. Застапеноста на предметот Историја во различните насоки и занимања во средното образование (III и IV степен, клас);

3. Можноста за формирање струка, профили и занимања во чија основа ќе биде историската наобразба (со заокружен IV степен, односно ако има потреба до V степен). Кадар со средно образование за: архиви, музеи и сл. Ученици кои ќе продолжат да студираат Историја на педагошките академии и на Филозофскиот факултет.

4. Историското образование во СРМ од основно училиште до факултет.

5. Наставен кадар по историја:
— вработување во училиштата и други работни организации;
— суфицит и дефицит;
— стручно и педагошко-историско усовршување;

— наставен кадар по историја на други факултети во Југославија.

По мошне богатата и конструктивна дискусија во која беа изнесени многу содржајни забелешки и дадени многу предлози за извесни измени во наставните планови и програми по историја во новиот систем на основното и средното образование, на Тематската конференција беа донесени и усвоени повеќе заклучоци и тоа:

— Наставата по историја во системот на основното и средното образование и воспитание во нашата Република да биде во согласност со истата настава по историја во системот на основното и средното образование во СФРЈ, но притоа сепак треба да се води сметка за извесните специфичности кај нас во СРМ. Нашиот човек треба да има солидно историско образование, да го познава историското минато на својот народ, особено национално-револуционерните борби, историјата на работничкото движење и историјата на КПЈ—СКЈ, НОВ и Револуцијата и др. Затоа наставата по историја треба да биде застапена во сите степени на образованието. Преку наставата по историја младите треба идејно-политички да се воспитуваат, таа да влијае врз правилното формирање на младата личност во нашето самоуправни општество. Сега кога нашата историска наука покажа забележителни успеси и ни ги презентира изворите од каде да ја учиме, нејзе ѝ се стеснува просторот во новите наставни планови и програми во средното образование. Тогаш се поставува едно мошне сериозно прашање: каде и кога младиот човек ќе ја научи својата историја

ако не во училиштето и тоа на онаа психофизичка возраст во која ќе може да ги прима и усвојува историските факти, настани, процеси и марксистички да ги оценува. Токму кога ученикот се наоѓа на таа возраст (во средното образование — III — IV клас) наставата по историја се отфрла, не е застапена. Сметаме дека историјата и македонскиот јазик, како два мошне важни национални предмети, треба да имаат посебно место во системот на нашето образование и воспитание во сите степени.

— Имајќи ја предвид сегашната ситуација со наставата по историја (два концентрични круга) и новата ситуација што ќе настане со новите наставни програми за наставата по историја (се предлага линеарно планирање, односно еден концентричен круг од V одделение, заклучно со II клас во средното образование) Конференцијата усвои заклучок да се бара воведување на два концентрични круга. Едниот од V до VIII одделение и вториот од I па заклучно со III односно IV клас на средното образование. Во основното образование да останат ист фонд на часови, но да се прошират извесни наставни содржини и тоа со теми од периодот на втората половина на XIX век, НОВ и Револуцијата. Во вториот концентричен круг во I и II клас да остане ист фонд на часови — 2 часа неделно, а во III и IV клас предметот Историја да биде застапен во сите насоки и струки барем со по 1 час неделно. Наставата по историја освен во културолошката насока потребно е задолжително да биде застапена и во педагошката струка. Застапеноста на предметот Историја

и во III односно IV степен — клас во сите насоки и струки на средното образование, ќе овозможи да не се прекине континуитетот во историското образование и воспитување до факултетот.

— Историската наобразба треба да биде најприсутна и во насоките, струките, занимањата кои ќе формираат кадри со средно образование, оспособени да се вработуваат во архивите, музеите, заводите за заштита на спомениците и др.

— Присутните на Конференцијата се изјаснија дека наставниот кадар по историја треба да се образува и да се формира на Филозофскиот факултет во Скопје. На Катедрата по историја да се оддели насока во завршната година за наставници-педагози. Во програмата за оваа насока за историчар — педагог да бидат застапени и културната историја и марксистичкото образование. За сите студенти по историја да се обезбеди посолидно марксистичко образование и тоа пред сè преку фундаменталните предмети, преку марксистичката оценка и анализа на историските факти, настани, процеси. Самиот студент уште на факултетот да се оспособува не само фактографски, учебнички да го пренесува и изложува историското наставно градиво, туку аналитички да се однесува кон него, да прави синтеза. За да ја надминеме сегашната состојба на „фактографска школа“, треба да се промени и третманот на учебниците по историја за основното и средното образование. Потребно е да се добиваат работни учебници. Неодложно да се почне со издавање на историски карти. За навремено излегување на квалитетни учебници

и историски карти, посебно треба да биде ангажирана издавачката куќа „Просветно дело“.

— Во нашата Република има суфицит од наставен кадар по историја, а со намалувањето на фондот на часовите по историја во средното образование постои можност овој број да се зголеми. Треба да се поведе сметка за бројот на студентите што ќе се запишуваат на високо-образовните институции, кои формираат наставен кадар по историја.

— Во врска со стручното и педагошко-методското усовршување на наставниот кадар се бара поорганизирано и посистематско изведување на семинари (по можност два пати годишно, и тоа во почетокот и при крајот на учебната година). За тоа треба да се ангажираат особено Филозофскиот факултет — Катедрата по историја, Завод за унапредување на образованието и-воспитанието во СРМ, Заедницата за насочено образование и Институтот за национална историја. На овие семинари треба да присуствуваат сите наставници без разлика на работниот стаж. На семинарите да се обработуваат нови теми и да се презентираат новите научни دستигања во областа на историската наука, посебно од најновата општа и национална историја, потоа методско-дидактички предавања и сл. Самите наставници на семинарите, организирани на крајот на учебната година, да ги изнесуваат проблемите и другите прашања и сознанијата до кои дошле во текот на изминатата учебна година.

— Имајќи го предвид фактот дека наставниот кадар по историја, кој дипломирал историја на

другите универзитетски центри во СФРЈ не ја изучувал историјата на македонскиот народ во таков обем како што се изучува на Филозофскиот факултет во Скопје, а кој не одговара на наставните програми и содржини по историја во основното и средното образование во СРМ, за тој наставен кадар да се организираат посебни семинари на кои ќе се прошируваат знаењата од историја на македонскиот народ.

Сите овие заклучоци донесени и усвоени на Тематската конференција, потпишани и заверени со печат од Друштвата на историчари и од Заводите за унапредување на предучилишното и основното образование и воспитание во СРМ, беа испратени до најодговорните фактори и институции во Републиката, со цел и тие да се заземат за спроведување во дело на истите. За Тематската конференција и за заклучоците донесени на истата беа објавени написи во весниците „Комунист“ и „Нова Македонија“.

Во текот на месеците септември и октомври 1982 година еден член од Претседателството, по иницијатива на Републичкиот одбор на Сојузот на борците, учествуваше во изготвувањето на Информацијата за НОВ и социјалистичката револуција во наставата по историја во основното и средното насочено образование во СРМ. Оваа Информација беше разгледана и усвоена од страна на Советот и на Претседателството на Сојузот на здружението на борците од нашата Република.

Низа прашања и проблеми од наставата по историја беа предмет на разгледување на IX-от југословенски симпозиум за наста-

вата по историја што се одржа во Нови Сад на 27, 28 и 29 август 1982 година. Нашиот сојуз беше застапен со двајца референти, и тоа:

1. Д-р Војо Кушевски, со реферат на тема: „За прилагодување на наставата по историја на факултетите“;

2. Иван Маневски, со реферат на тема: „Прилагоденост на наставата по историја на психофизичките можности на учениците за VIII одделение“.

Во текот на декември 1982 годни на до СДИ на СРМ беше доставен текстот на Апелот усвоен на Третата проширена седница на Претседателството на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија, а кој се однесува за состојбата и проблемите на наставата по историја во основните училишта и во училиштата со насочено образование, со цел со истиот да се запознаваат сите фактори во нашата Република. Во врска со тоа нашиот Сојуз испрати 10 примероци од доставениот Апел до соодветните општествено-политички организации и средствата за јавно информирање, со молба истиот да го разгледуваат и да преземат соодветни мерки, како би се подобрила положбата на предметот Историја во реформираната настава.

Може да кажеме, дека членовите на нашиот Сојуз во изминативов двегодишен период зедоа исто така активно учество, речиси, на сите научни средби што се одржаа во нашата Република. Радува фактот дека на секоја научна средба се јавуваат и нови имиња и тоа не само од научните и стручните институции, туку и од редовите на професорите и наставни-

ците кои директно се вклучени во изведувањето на воспитно-образовниот процес. Секако дека оваа појава е за поздравување и во иднина треба што повеќе да се поддржува и стимулира.

Во овој двегодишен период, Претседателството, заедно со Комисијата за меѓународна соработка на Сојузот, разви широка активност. Преку ова комисија повеќемина членови учествуваа на разни меѓународни конгреси и научни средби. Притоа, Претседателството на Сојузот во тесна соработка со Републичката комисија за културни врски со странство, која секогаш ни излегувала во пресрет за нашите определени барања и со финансиски средства, успеа да испрати тројца членови на нашиот Сојуз на научната средба во Волгоград во текот на јуни 1981 година под наслов: „Учеството и придонесот на народите на Југославија и на Советскиот Сојуз во борбата против фашизмот во текот на Втората светска војна“. Напоменуваме дека претседателот и секретарот на југословенскиот дел на Југословенско-советската комисија на историчари, се членови на Сојузот на Македонија.

Во рамките на Југославија работата на оваа комисија, во изминатиот период, оценета е како најуспешна во споредба со работата на другите слични комисии. Исто така доста голема активност разви и Југословенско-чехословачката комисија. Есента 1981 година во Чехословачка се одржа научна средба на која активно учествуваа тројца членови од Сојузот на Македонија. Во октомври 1982 година во МАНУ — Скопје се одржа исто така југословенско-чехословачка научна средба на тема: „Ју-

гословенско-чехословачките односи во периодот од XV до XVIII век“, на која зедоа активно учество истакнати научни работници од нашата земја и од Чехословачка.

Во текот на 1981 година на Балканолошкиот конгрес зедоа учество четворица македонски историчари, професори на Филозофскиот факултет и научни работници во ИНИ. Два члена на Сојузот присуствуваа и на Византолошкиот конгрес на историчарите што се одржа во 1981 година во Виена.

Покрај меѓународната соработка, оваа комисија работеше и на развивање на соработка со другите републички Друштва на историчари во Југославија. Соработката со републичките сојузи се одвиваше главно преку советникот по историја во Републичкиот завод за унапредувања на образованието и воспитанието, а во врска со некои актуелни прашања од областа на историската настава во училиштата во Југославија; исто така реализирани се и некои други активности на меѓуре-публички и меѓународен план.

Во изминатиот двегодишен мандатен период Комисијата за организирање „Карван на млади историчари од СРМ“ целосно ја реализира зацртаната програма. Така, во изминатиот период беа изведени два „Карвани...“ VII (1981 год.) и VIII (1982 год.).

Седмиот „Карван на млади историчари“ беше изведен во временскиот период од 11 до 17 мај 1981 година на релација: Прилеп—Куманово — Прохор Пчински — Белград — Загреб — Кумровец — Карловац — Бихаќ — Дрвар — Јајце — Сараево — Фоча — Тјентиште — Титово Ужице — Крале-

во — Скопје. Тој беше посветен на „40-годишнината од НОВ и Револуцијата на југословенските народи и народности“, поради што во програмата беше предвидено да се посетат: 1. Местата сврзани за почетокот на НОВ и Револуцијата во Македонија (Прилеп, Куманово); 2. Местото на донесеното судбинско решение за вооружено востание на југословенските народи и народности (Белград), и местото на раѓањето на ЈНА (Рудо); 3. Местата сврзани со државно-правното конституирање на југословенската заедница (Фоча, Бихаќ, Јајце, Прохор Пчински); 4. Локалитетите на тешките битки (Дрвар, Тјентиште, Кадињача); 5. Славната партизанска Ужичка република (Титово Ужице); и 6. Местата сврзани со водачот и великанот на нашата Револуција — Јосип Броз Тито (Кумровец, Куќата на цвеќето, Домот „25 мај“). Водач на карванот беше Иван Маневски, член на Претседателството на Сојузот.

Осмиот карван „По врвиците на Револуцијата“ се одржа во времето од 10 до 14 мај 1982 година. При изработката на Програмата, Комисијата се раководеше од ју билејните прослави: 40 години од Првото заседание на АВНОЈ, 40 години од Фочанските прописи и 90-годишнината од раѓањето на Јосип Броз Тито. Поради тоа, во Програмата беше предвидена следната релација: Скопје — Белград — Загреб — Кумровец — Бихаќ — Јајце — Доњи Вакуф — Сараево — Фоча — Тјентиште — Титово Ужице — Скопје. Покрај реализирањето на предвидената програма, благодарение на водачот на карванот, Милан Стојкоски, член

на Претседателството на Сојузот, беа посетени уште и Јасеновац и Дрвар.

Двата карвани беа изведени во организација на туристичката агенција „Путник“ — деловница Скопје. Во VII-от карван учествуваа 48 ученици, а во VIII-от, 100 ученици.

Ефектите од карванот на млади историчари имаат големо воспитно-образовно значење за учениците, особено со негувањето на револуционерните традиции од НОВ и развивањето на патриотските чувства. Заради тоа не би требало да престане оваа традиција, туку напротив таа треба да се засили и да се настојува да се зголеми бројот на учесниците. За таа цел потребно е поголемо ангажирање не само на Сојузот, туку и на Социјалистичкиот сојуз, а уште повеќе на Главниот одбор на Сојузот на боречките организации на Македонија. Ние како Сојуз треба тоа да го осмислиме од друг аспект. Имено, во карванот да земат учество и да имаат право да учествуваат само оние ученици кои по пат на разни активности и натпреварувања на ниво на школи или општини би ги зазеле првите три места. Всушност, учеството во карванот да биде бесплатно, како награда за оние ученици и професори, кои најмногу се истакнале и покажале во тековната година на полето на историјата, а посебно од историјата на НОВ и Социјалистичката револуција. Задача е на сите заинтересирани фактори да се изборат за обезбедување на средства на најмалку 100 ученици и професори за секоја година. Сметаме дека една таква инвестиција и за Републиката и за намената ќе се

исплати и ќе ги даде очекуваните резултати.

Не треба да дозволиме учеството во карванот да го плаќаат самите ученици и професори и тој да биде налик на сите оние туристички патувања и екскурзии што ги организираат разни туристички агенции.

Претседателството на Сојузот, преку Комисијата за награди и одликувања, оформи или поддржа предлози за доделување на награди: „Гоце Делчев“, „Климент Охридски“, и „13 Ноември“. Од нив наградата „Гоце Делчев“ ја доби д-р Димитар Димески.

Кога говориме за комисиите треба да напоменеме дека сите овие комисии не беа подеднакво активни.

★

СДИ на СРМ го сочинуваат сите друштва на историчари во СРМ. Во извештајниот период бројот на тие друштва изнесува 25, и тоа во: Скопје, Битола, Прилеп, Охрид, Струга, Ресен, Гостивар, Тетово, Титов Велес, Кавадарци, Гевгелија, Струмица, Штип, Берово, Пробиштип, Куманово, Крушево, Винаца, Кичево, Кочани, Делчево, Свети Николе, Дебар, Радовиш и Неготино. Според непотполните податоци, во нив членуваат преку 1.200 членови, историчари. Точниот број не е утврден поради недоставените податоци на друштвата. Од извештаите што ги добивме од друштвата на теренот и тоа за 1981 година — вкупно 14 (Скопје, Прилеп, Струмица, Крушево, Кичево, Штип, Куманово, Битола, Винаца, Гевгелија, Валандово, Струга, Тетово и Титов Велес); и за 1982 година — вкупно 13 (Скопје, При-

леп, Штип, Охрид, Тетово, Струга, Титов Велес, Гостивар, Струмица, Берово, Крушево, Битола и Винаца), може да се види дека друштвата што доставиле извештаи, согласно со прифатените програми за работа, покажаа мошне жива активност. Ако ја оценуваме активноста на друштвата по извештаите, веднаш на прв поглед можеме да кажеме дека од вкупно 25 друштва, организационо живеат и покажуваат активност само 13 до 14 друштва, додека за другите 11 тоа не може да се каже. Се поставува прашањето: на што се должи тоа? Од разговорите што ги имавме водено со одделни членови на овие друштва, можеме да констатираме дека сепак и тие друштва развиваат соодветна активност. Значи ли тоа дека активноста на тие друштва нема кој да ја регистрира или пак навистина станува збор за неактивност? Како и да е веруваме дека сите ние сме свесни, дека на овој степен на развитокот на нашето општество, не само што се бара од историчарите целосно ангажирање во доследното спроведување на сите задачи што произлегуваат од нашата професионална и општествена поставеност, туку во рамките на таа ангажираност и наше идејно и организационо зацврстување на нашите редови. Тоа многу полесно ќе можеме да го постигнеме, само ако сме добро организирани во нашите друштва и ако целата наша активност ја координираме и насочиме во рамките на ССРМ.

Активноста на друштвата во изминатите две години се одвиваше според нивните програми, чија содржина е заснована на општите начела на Статутот и на Програ-

мата на Сојузот. Активностите се одвиваа во следното:

— работа во општествено-политичките организации;

— активност за унапредување на наставно-воспитната работа во училиштата и тесна соработка со Заводите за унапредување на образованието и воспитанието;

— вклученост во обележувањето на историските настани и јубилеи во рамките на училиштата, општините и Републиката, и тоа: 40-годишнината од почетокот на револуционерната борба на југословенските народи и народности; 40-годишнината од формирањето на партизанските одреди во Македонија; 40-годишнината од Првото заседание на АВНОЈ; 90-годишнината од раѓањето на Јосип Броз Тито и др.

— вклученост во организирањето и учество на научни собири (Би тола, Струмица, Прилеп);

— организирање на квиз-натпревари на теми од поновата историја (Битола, Струмица, Виница, Крушево, Титов Велес и др.);

— учество во шампионатот „Тито-Револуција-Мир“, „Југословенските пионерски игри“ и други републички и сојузни натпревари по историја;

— организирање и учество на текалезна маса со теми од нашето историско минато (Крушево, Струмица, Битола);

— посети на културно-историските споменици и одржување на историски часови (Тетово, Прилеп, Крушево и др.);

— организирање на предавања на наши еминентни историчари;

— вклученост на сите друштва во акцијата „Сите во одбрана и заштита“;

— организирање на ученици за VII и VIII-от карван на млади историчари;

— учество и активност на IX-от југословенски симпозиум за наставата по историја; семинари и стручни советувања и друго.

Бидејќи СДИ на СРМ работи во рамките на СДИЈ, тој има свои претставници во разни тела на тој сојуз: Претседателството, комисији, комитет, поткомисији, редакции и сл. Соработката на нашиот Сојуз со СДИЈ во текот на изминатите две години беше на завидно ниво. Таа се одвиваше преку учеството на нашите претставници — членови на органите при СДИЈ, на закажуваниите седници на тие органи, како и преку кореспонденцијата која беше редовна. Задачите што беа поставувани од СДИЈ за разни активности нашиот Сојуз ги спроведуваше во дело. Нашиот Сојуз редовно го известуваше СДИЈ за активностите и му доставуваше информации и извештаи за позначајните активности.

*

СДИ на СРМ соработува со повеќе научни и стручни институции и општествено-политички органи и организации и тоа: Институтот за национална историја, Филозофскиот факултет — Катедра за историја, Македонската академија на науките и уметностите, Центарот за марксистичко образование и студии, Педагошката академија, историските музеи, историските архиви, заводите за унапредување на образованието и воспитанието, Правниот и Економскиот факултет и др. Исто така Сојузот соработува со Радио-телевизија Скопје и со другите јавни информативни средства.

Сојузот има делегирано свои членови како делегати во самоупорновните органи на повеќе работни организации, институции и установи: во ИНИ, во Историскиот архив на Македонија, во Советот за негување на револуционерните традиции од НОВ при ССРМ, во издавачката куќа „Култура“, во сл. „Македонски архивист“ и др.

Покрај списанието „Историја“, кое ја шири и развива историската мисла, Сојузот во текот на 1982 година ја издаде „Историографијата на Македонија 1965—1975“, и даде предлог кој беше усвоен за издавање на втора книга на Историографијата на Македонија 1976—1980.

На крајот од изнесеното во Извештајот за активноста на Претседателството, одделни комисии, како и друштвата на теренот, може да се заклучи дека тие успешно

ги извршија задачите што им се поставија во овој двегодишен мандатен период.

Секако од постигнатото не треба во потполност да бидеме задоволни, зашто сме можеле уште повеќе да постигнеме. Но, од друга страна, ако го имаме предвид фактот дека овој е прв мандатен период, кога во нашиот Сојуз се воведува колективно раководење и претседател со едногодишен мандат, како и потребата од целокупната преориентација на работата на Сојузот во духот на колективното раководење, мислиме дека во границите на нашите можности и знаења постигнавме доста резултати. Веруваме дека во наредниот мандатен период со ново раководство, Сојузот ќе постигне уште поголеми резултати во развојот и во унапредувањето на историската наука.

Секретар на СДИ на СРМ
Надежда ЦВЕТКОВСКА

ОД РАБОТАТА НА XV-ТО ЈУБИЛЕЈНО ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА СОЈУЗОТ НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СР МАКЕДОНИЈА, ОДРЖАНО НА 24—25 МАРТ 1983 ГОДИНА.

Собранието се одржа во Големата сала на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ — Скопје, во присуство на делегати од цела СР Македонија, како и гости од општествено-политичките организации од Републиката. Покрај другите гости, тука еа: Зоге Груевски — член на Претседателството на РК ССРМ, проф. д-р Александар Христов — директор на Институтот за национална историја — Скопје, акад. проф. Љубен Лапе — почесен доживотен член на Претседателството на Со-

јузот на историчарите на СР Македонија, проф. д-р Бранко Панов раководител на Наставно научната студиска група по историја при Филозофскиот факултет во Скопје.

Собранието го отвори претседателот на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија д-р Владо Ивановски. Притоа тој ги поздравил присутните гости и делегати, а потоа со едноминутно молчење им беше оддадена почит на починатите членови на Сојузот.